

terjedve, — az erős megadóztatás folytán 1879. év óta 4'18 literről 3'32 literre csökkent az egy-egy emberre eső átlag fogyasztás.

Hollandiában az 1881-ben hozott törvény a csapszékek két harmadrészét megszüntette és kimondta, hogy vidéken csak minden 250 emberre, városban csak minden 500 emberre állítható fel egy-egy csapszék. Az eredmény már is fényes.

Norvégiában és Svédországban, az erélyes megadóztatás mellett annyira mentek, hogy egyes kerületekben csak mértékletességi egyletnek szabad szeszes italokat eladni. Ezek természetesen csak kis mennyiségben és nagy óvatossággal árusítván el az alkoholt: az iszákosság valósággal lehetlenné van téve.

Az ily alapon befolyt jövedelmet pedig ez egyletek jótékonyági és közerkölcsiségi célokra fordítják.

Az eredmény, hogy ötven év alatt a fogyasztás átlaga 8 literről 1'70 literre csökkent.

Ellenben, a hol a szeszdó csekély és a szeszes italoknak kicsinyben való eladása meg van könnyítve, ott az alkoholizmus eljlesztőleg növekszik.

Dániában még mindig 8'9 liter, *Észak-Németországban* 9 liter szeszes italt fogyaszt átlag egy-egy ember. *Belgiumban* a fogyasztás mérve 1871-től 1881-ig megkétszereződött, *Franciaországban* az utolsó ötven év alatt megötszörződött.

Ez adatokból azt a tanulságot vonhatjuk le, hogy kétségtelenül létezik mód az alkoholizmus terjedésének megakasztására.

Az erre vezető eszközök (az iszákosság büntetésén és a társadalmi segédeszközökön, különösen a mértékletességi egyesületek felállításán kívül), a szeszfogyasztás erélyes megadóztatása, az elkövetett jövedéki kihágásoknak szigorú (nemcsak pénzbüntetéssel, hanem, legalább ismétlés esetén, elzárással is) büntetése és a szesz kicsinyben való eladásának megnehezítése.

Ez utóbbinak kedvező hatása nagyon kézen fekszik. Az alsóbb néposztály — legalább a városokban — nem szokott nagyobb szeszmenyiséget magánál tartani s így csak időnkint, a kínálkozó alkalommal élven, bizonyára kevesebb lesz a fogyasztás akkor, ha a csapszékek száma kevesbítettik, mint most, mikor a munkás dologára menve, dologáról jöve és munka alatt is pár lépésre mindig találhat egy korcsmát, vagy pálinkás boltot.

Azt hiszem, ezek a külföldön hatályosaknak bizonyult eszközök nálunk is be fognak válni. Lehet, hogy a tapasztalás megtanít bennünket más, talán még hatékonyabb óvintézkedésekre.

De bizonyos, hogy a törvényhozás irányadó tényezőinek és a szakirodalom munkásainak egyiránt kötelességük komolyan foglalkozni e kérdéssel és megkezdeni a harcot az alkoholizmus pusztításai ellen, melyek nemzetünk fizikai és erkölcsi fejlődésének folytonosságát veszélyeztetik.

Dr. BALOGH JENŐ.

A jogi seminariumokról.

III.¹

Franciaországban, mint mondtuk, egyes buzgóbb tanárok szokása volt, szakmájuk iránt érdeklődőkkel a tárgy részletesebb megbeszélése végett összejönni. E tanítási módnak, mint a katedrai előadás kiegészítésének fontosságát a kormány is észre véve és már 1855-ben január 10-én kelt határozattal elrendelte a jogi facultásokon főcollegiumok mellett a gyakorlati órák tartását. A rendelet eredménye az lett, hogy minden jogi facultáson egy-két gyakorlati óra csakugyan tartatott «conférence» címmel.

A német-francia háború kimenetele ezután számos üdvös reform indító oka lett Franciaországban. A többi között az okta-

tás ügyre is nagyobb figyelem fordított és a felső oktatás körében, különösen a jogi oktatás tekintetét olyannak, mint a mely lényeges változtatásokat igényel. E kérdésnél, mint általában minden kört érdeklőnél, a francia társadalom szintén meghozta a maga segélyét. Privát kezdeményezés folytán az ország legkitünőbb tanférfa társasággá alakultak azon kizárólagos céllal, hogy a felső oktatási kérdések alapos tanulmányozása után a megfelelő reformra javaslatokat tehessenek. E társaság az említett «Société pour l'étude des questions de l'enseignement supérieur»,¹ figyelmét csakhamar a gyakorlati órák felé fordítá. Az 1880-ik évi tanácskozás tárgyát majdnem kizárólag ez intézmény képezte és arra az eredményre jutott, hogy minden fő tárggyal legalább heti egy órai conférence csatoltassék össze, olyan értelemben, hogy e conférence ép úgy kötelező legyen a tanulóra, mint maga a főcollegium.² Miután pedig e terv népes facultásokon — pl. a párisi jogi iskola 1600 jogászzal — a létező tanerőkkel nem lenne keresztül vihető, a conférenceok vezetésére tanárjelöltek, jogtudorok meghívását ajánlja, kik a rendes tanár felügyelete alatt tanítanak. Egy-egy conférence tagjainak száma 20—30 között változnék.

A felekezetek kezében levő egyetemek³ jogi facultásai, valamint a felekezeti jogi iskolák a gyakorlati órákat csakhamar szervezték és tanügyi körökben főképp ennek tulajdonították, hogy a felekezeti intézetek tanulói az állami iskolákban tanultakkal bátran kiállhatták a versenyt.

Továbbá ez időtájt magán vállalkozók, hasznukra fordítva azon körülményt, hogy a francia felső oktatásban a politikai tudományok csak igen hiányosan taníttatnak,⁴ egy tanintézetet, a mai nap oly nagy hirre jutott: «École libre des sciences politiques» intézetet alapítják. A befektetéssel nem fukarkodnak; az intézetet külső díszszel veszik körül, gondosan megválasztott szakkönyvtárt szereznek be és a magasan díjazott tanári karba Franciaország legkitünőbb embereit, mint Dareste, Léon Say, Levasseur, Aucoc, Baudin volt nagykövet, Janet, Tain, Leroy-Beaulieu, Glasson, Picot, Henri Martin, Wintry volt miniszter, De Clerque volt nagykövet, Flourens stb. hívták meg, az intézetnek az oktatás szempontjából való vezetését pedig Boutmy akadémikusra és a közoktatási tanács elnökére bízták.

Ez élite elem volt egyszersmind hivatva az oktatást az intézet céljának — alaposan képzett embereket nevelni a közigazgatási, diplomáciai és a politikai élet számára — megfelelően szervezni. A szervezés munkájában egész szabadon járhatott el. Nem korlátozta sem szabályrendelet, sem traditio, sem anyagi okok. Majdnem azon szerencsés helyzetben volt tehát, hogy eszményét valósítsa meg, s az eszmény értékéről az ép elősorolt nevek kezéskednek.

Az oktatás szempontját a katedrai előadásra és az ezzel egyenértékűnek tekintett conférencera helyezték. A katedrai előadás az illető szak alaptanait röviden kidomborítva tárgyalja a conférence pedig az előadást egészíti ki, midőn a tanulmányokat ellenőrzi és ezek alapján személyes munkára vezényel.⁵ Az előadások heti óraszám a tanfolyamokban 6—7.⁶ Az egyes tantárgyak heti 2 órában adatnak elő, de minden tárggyhoz heti egy conférence is tartatik. A tantermek mel-

¹ Szervezetéről bővebben a *Jogt. Közl.* 1880. 9. sz.

² L. a társaság kiadványait évkönyvek, folyóiratok.

³ Az állam saját felső iskoláit nem nevezi egyetemeknek, de magánosoknak megengedi, hogy ha három, a szabályoknak megfelelő facultást egyesítenek, ezeket együtt elnevezhessék egyetemnek. E jogot különösen a katolikus felekezet veszi igénybe. Németországban csak az állam állíthat föl egyetemet.

⁴ Bővebben a *Jogt. Közl.* 1880. 39. sz.

⁵ «L'enseignement», mondja a szabályzat, comprend dans chaque section des Cours et des Conférences, il est plus général dans les Cours et plus speciale et plus pratique dans les Conférences.

⁶ A francia felső oktatásban az óraszám általában csekélyebb, heti 10—12., Olaszországban heti 14—16.

¹ Az előbbi közl. 1. az 5. és 6. számban.

lett vannak a könyvtári, illetve dolgozótermek, a melyekben a tanuló a naponként egy, legfőlebb két órát igénybe vevő előadások után idejét tölti és a conférenceon nyert utbaigazitások alapján ismereteit kiegészíteni törekedik. Ez intézet sikerei a várakozást fölülmúlták.¹ Pár év alatt teljes virágzásban volt már s ma a francia felső oktatás egyik büszkeségét képezi. Az pedig vitathatlan tény, hogy növendékei járulnak a legkitünőbb készséggel az államvizsgálati bizottságok színe elé.

Ez előzmények után a francia közoktatási kormány is hathatósabb pártfogásba vette a conférenceok intézményét és az 1881. évi december 21-én kelt rendeletével általánossá tette azt. Ugy hogy ma gond van a jogi facultásokon arra, miszerint az egyes tárgyakkal legalább heti egy órai conférence kötéssék össze.

A francia conférenceok intézménye a német seminariumok és gyakorlati órák között áll, de úgy, hogy inkább az utóbbihoz közeledik, semmint az elsőhöz. Célja az ép említett rendelet 1. §-a szerint: «az előadások megbeszélése, rövid ismételése, egyes jelesebb műveknek, fontosabb törvényeknek fejtegetése, elemzése, az elméletnek gyakorlati esetekre alkalmazása és irodalmi munkára való vezetés.»

De miután a francia jogi oktatásban évi vizsgák vannak, a melyek írásbeli értekezések beadásával összekötvék, a tanár a conférenceokon rendszeren kidolgozandó tételt is ajánl, a forrásokra utbaigazit s a munka alatt tanácsával támogat, s miután a francia jogi iskolákhoz a tanulóknak külön dolgozótermek vannak, a könyvtári termekben, a hol a tanulók szabadon buvárkodhatnak, tételeiket kidolgozhatják, forrásait hosszabb időn keresztül maguknál tartathatják: mondhatjuk, hogy a francia jogi oktatásban szintén találunk a német jogi seminariumokhoz — szoros értelemben véve e kifejezést — hasonlót, habár ez nem is lép fel olyan határozott alakban és annyi praetensiókkal.

A conférenceok intézménye Franciaországból átvitetett az olasz és svájci jogi oktatás körébe és itt is ott is egész lelkesedéssel szólnak az eredményről.³

(Bef. köv.)

Dr. NAGY ERNŐ.

Jogirodalom.

Die Grundsätze des Militär-Strafverfahrens und dessen Reform von Emil Dangelmaier k. k. Hauptmann-Auditor.

Nyugot-Európának minden állama, mely az általános hadkötelezettséget behozta, katonai bünvádi eljárását ujjaalkotta az utolsó negyven év folyamán, monarchiánk katonai bünvádi eljárását azonban most is a mult századbéli constitutio criminalis Theresiana szabályozza. Történtek ugyan egyes csekélyebb módosítványok, melyekkel a kor követelményeinek kívántak némileg eleget tenni, azonban ezen változtatások oly csekélyek, hogy egy nagy reform szükségét e téren nem enyészttették el. Dangelmaier műve azon kérdéssel foglalkozik, mi tartandó fen e mai eljárásból, és hogy a reform minő főelvek szerint létesüljön?

Katonai bünvádi eljárásunk ma a vizsgálat írásbeliségének elvén nyugszik, kizárva teljesen a nyilvánosságot és rendkívül korlátozva a védelem körét. Az inquisitorius elv alapján szerkesztett eljárásból szerző a katonai jurisdictio körét sértetlenül kívánja fentartani, nem kevésbé az auditor hatáskörét, e mellett azonban a vádelvet óhajtja ezen eljárásban is érvényesíteni, a közvetlenség és a szabad bírói mérlegelés elfogadása mellett, helyt adva a közbíró mellett a védelemnek. Természetesen mindezen változtatásokat a

katonai fegyelemre való különös tekintettel alkalmazná és így a vádelvet gyakran vele épenséggel össze nem férő intézkedésekkel saturálja. A nyilvánosságot arra való tekintettel, hogy az alantas rangu felette feletti bíraskodásnál jelen ne lehessen, megszorítja, az elnöknek feltétlen jogot adva a nyilvánosság kizárására. A vizsgálatot a civil bünvádi eljárás módjára óhajtja szabályozni, a vád közegeinek is az ottani hatáskörhöz hasonló kört nyújtana, azonban a védelem körét szerfelett korlátozza. Katonai természetű bűnügyekben védő csak katonatiszt lehet, közönséges büntetteknel ügyvédek, azon megszorítással, hogy a katonai hatóság esetéről-esetre állapítja meg, hely adandó-e védelemnek? Jogorvoslatként az error in procedendo és az error in judicando eseteiben különböző jogorvoslatot ajánl, a melylyel a fél, az ügyész és a védő élhetnek. Ma a felelbeszés és a revisio szolgál jogorvoslatul, de ezek vajmi csekély mérvben és eredménynyel alkalmaztatnak.

Szerző javaslata a ma érvényben levő katonai bünvádi eljárással szemben haladást képez, azonban még mindig keveset nyújt, ha összevetjük a francia, olasz vagy bajor katonai bünv. eljárással, a hol a civil bünvádi eljárás katonai formákkal öveztetik és így alkalmaztatik. Ma, midőn az ország minden férfitakosára és oly hosszú időre van kimondva a hadköteleesség és zsoldosok helyett kivétel nélkül állampolgárok képezik a hadsereget, mi is megkövetelhetjük, hogy a fent említett eljárások mintájára az egyéni szabadság minden garantiájával bíró eljárás hozassék be hadseregünkbe.

Dr. KÁCSEK ZSIGMOND.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE

A jelzálog növedéke.

A telekkönyvi betétek szerkesztéséről szóló 1886. évi XXIX. tcz. végrehajtása tárgyában kiadandó miniszteri utasítás megállapítására összehívott szakértekezlet egyik ülésében érdekes vita fejlődött az utasítás tervezetének 13. §-a fölött, melyben egy példa volt tárgyalva a törvény 4. §-ában felállított ama szabály illusztrálására, hogy a készitendő betétek csak a tényleg fenálló telekkönyvi állapotot tartalmazták.

A példa végén t. i. az állott: «Megjegyzendő e példánál az, hogy habár Takács Antalnak zálogjoga eredetileg az A. alatti birtoknak csak Kovács Kristófot akkoron megilletett felerészére lett bejegyezve, ennek kitüntetése a C. lapon azért nem szükséges, mert nem forog fen különböző jelzálogos hitelezőknek különböző elsőbbség vagy zálogjogi terjedelem folytán figyelembe veendő eltérő érdeke, hanem az által, hogy Kovács Kristóf később a fekvőség másik fele részét is megszerezte, egyszerűen a jelzálogot nyert törvény szerinti növedéket.»

A kijelentés nem lesz meg a miniszteri utasításban, mert az értekezlet úgy találta, hogy abban a telekkönyvi rendelet oly értelmezése foglaltatnék, melyre az igazságügyminiszter a törvény által felhatalmazva nincsen. Mindamellet maga az a körülmény, hogy a miniszteri utasítás tervezetének szerkesztője ama kijelentést tette és az ennek folytán fejlődött vita is annak bizonyosságául szolgál, hogy ily kérdésekben döntő körökhöz tartozó személyek között nem elszigetelten áll az a nézet: hogy valahányszor zálogjogilag terhelte telekkönyvi jószágtestnek vagy birtokjuttaléknak tulajdonosa más ingatlan vagy jutaléknak is válik tulajdonosává, mely ingatlan vagy jutalék a jelzáloggal egy telekkönyvi jószágtestet képezett, vagy azzal egy jószágtestté olvad: az ugyan szerzett ingatlan vagy jutalék a jelzálog növedékének tekintendő, melyet a zálogjog szintén terhel; kivéven csupán azt az esetet, mikor ez a különböző jelzálogos hitele-

¹ Anyagi jólétről tesz tanúságot, hogy az intézet évenként 8 legszorgalmasabb tanulóját, külön-külön 1200 franknyi jutalomdíjban részesíti és azonkívül 5000 frankos utazási ösztöndíjat osztogat.

² L. az intézet hivatalos adatokra támaszkodó kimutatásait.

³ L. «Revue internationale de l'enseignement» 1882—3—4évf.